

Хміль Тетяна Володимирівна,
*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри права та європейської інтеграції
Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління*

Володимир Васильович Хміль,
*доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії та соціології
Дніпровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ЯК ЕКЗИСТЕНЦІАЛ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Представники екзистенційної антропології та гуманістичної психології стверджують про трансцендентний характер мотивації людини до самореалізації, що робить її справжнім екзистенціалом людського буття.

T. V. Khmil, V.V.Khmlil

SELF-REALIZATION AS AN EXISTENTIAL OF HUMAN EXISTENCE

Representatives of existential anthropology and humanistic psychology argue about the transcendent nature of human motivation for self-realization, which makes it a real existential of human existence.

Після епохи античності поняття самореалізації для філософії було надовго загублене, його ренесанс припадає на останні півтора століття, коли людина зі своїми життєвими потребами виявила, що цілі її життя піддані нездоланному відчуженню від її внутрішніх мотивів. Але суспільство цього не усвідомило і філософи продовжували використовувати такі поняття, як “індивід”, “суб’єкт”, “особистість”, звертаючись традиційно до класичної філософії, де пануючою була субстанціональна природа людини.

Нова ера небаченого індивідуалізму роз’їла усі форми підпорядкування: послабила зв’язки сім’ї, родини, нації, державних та соціальних інститутів, завдяки чому порушилася жорстка структура організації буття. Поглинаюча релятивність моральних норм і викликала потребу в пошуках людиною нових смислів.

І здавалося, склалися ідеальні умови, щоб звернути увагу на саму людину, жити згідно з поставленою метою, або йти своїм природним шляхом. Після усіх соціальних катаклізмів, які століттями супроводжували людство, неминуче повинна була постати епоха самореалізації та самоактуалізації людини, як основи побудови нової соціальної структури світу с пріоритетом цінності особистості.

При цьому, довгий час поняття самореалізації сприймалось переважно на декларативному, профанному рівні, як щось невизначене, але усім зрозуміле, бо редуковане до епітетів та метафор, наслідком чого стало його зникнення з філософського дискурсу.

Але згодом відомий американський психолог А. Маслоу в середині ХХ ст., відчуваючи усі соціальні зрушення в ієрархії потреб людини, висуває поняття самоактуалізації як верхівку «піраміди мотивацій», опереджаючи не тільки матеріальні, але й емоційно-психологічні потреби. Проте, досягнути вищого стану духовного «акме» людина може тільки задовольнивши базові потреби, і тільки біля двох відсотків людей досягають вищого рівня індивідуального та соціального визнання, завдяки «надмірній» мотивації, необхідній для свого персонального росту та істинного призначення.

Поставивши під сумнів раціональність світу, прагнення до самоактуалізації надає шанс людині вільно подивитися на саму себе, змінити цей світ згідно зі своїм власним проектом, що швидко знайшло своє відображення в певних напрямках філософії екзистенціалізму.

Виявилось, що людина вбудована не стільки в соціальний світ, а в більшій мірі в екзистенційний та трансцендентний. Як стверджує французький філософ Г. Марсель, один з представників екзистенційної антропології, головною детермінантою в самореалізації людини стає вірність «обітниці» та власному зобов'язанню перед самим собою. Людина стає дієвою, коли відкриває у собі трансцендентний вимір, що свідчить про її справжнє народження і дійсний зв'язок з людством. Це той випадок, коли власне «Я» оголошується єдиним вагомим аргументом у житті людини, що надає можливість увійти в ірраціональний простір бажаного, внести в життя стабільний каркас. Процес самоздійснення надає можливість створити іншу реальність по лекалам власного, індивідуального проекту світу і є свідченням справжньої свободи.

При цьому потрібно зауважити, що самоактуалізація має дві гілки: одна з них – актуалізує те, що закладене в людині природою; інша – спрямована на те, що закладене мотиваційною, трансцендентною силою, те, що М. Шелер називає «духом», розуміючи під цим персоналістичний ухил особистості. Самореалізація виступає як щось стале, як результат, уже визначеного, коли самоактуалізація спрямована на реалізацію

майбутнього. Шляхи самоактуалізації дуже індивідуальні, засновані на внутрішньому унікальному «Я» і кожен з шляхів веде до досягнення щастя. Проте дуже рідко звертається увага на те, що екзистенціалізм фіксує увагу тільки на поверхховому шарі існування людини, ізолюючи її від соціального тиску. В цій протидії реалізуються зобов'язання, які людина покладає на себе. Для Г. Марселя віра і є домінуючою мотивацією в самореалізації людини.

Зі свого боку, досліджуючи психологічні розлади, американська психологія К. Хорні розглядає «обітницю» як внутрішню домінанту, по суті екзистенціал людської поведінки, і, одночасно, як причину негативних психологічних наслідків. Вона називає внутрішні зобов'язання (обітницю) «диктатором для особистості», що віддаляє людину від щастя та поневолює її. Дослідниця вважає, що людина ставить себе під тотальний контроль власної волі, що часто виступає джерелом стресових ситуацій, вимагає максимальної концентрації сил, стає основою не тільки психологічних захворювань, але й може привести до деконструкції самості.

Таким чином, на трансцендентному рівні прагнення до самореалізації притаманне кожній людині, але форми її самоствердження можуть відрізнятися в різних соціокультурних та психологічних контекстах. Тому доцільно вважати самореалізацію одним з екзистенціалів людського буття, оскільки існує в повному розумінні слова лише той, хто сам собі задає цілі й досягає їх.

УДК 130.1

*Анатолій Миколайович Малівський,
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та соціології
Дніпровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*

МЕТАФІЗИКА ДЕКАРТА ТА ПРОБЛЕМА ДУХОВНОСТІ

Уявлення про несумісність метафізики Декарта та духовності є хрестоматійними в сучасній літературі. Основою традиційної рецепції є техноморфне бачення філософської спадщини Декарта. Більш уважне прочитання текстів мислителя засвідчує наявність антропологічного виміру метафізики, форми прояву якого виходять за межі усталених уявлень.